

ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ СТВОРЕННЯ СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНОЇ ЕКОНОМІКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ НТУ «Дніпровська політехніка»

Ткаченко Е.О.

Науковий керівник: к.т.н., доц. Крилова О.В.

Із здобуттям Україною незалежності в 1991 році, країна почала власний шлях своєї розбудови, розвитку і визнання на міжнародній арені. Одним із необхідних аспектів для цього стало створення і розвиток засад соціально орієнтованої ринкової економіки на прикладі розвинутих європейських країн, дотримуючись при цьому національних особливостей власної країни.

Соціально орієнтована ринкова економіка – це найперспективніша економічна модель, яка заснована на домінуванні капіталістичних форм володіння, в якій поєднані державні макроекономічні та мікроекономічні методи регулювання з ринковими саморегулюючими важелями, і яка базується на принципах досягнення справедливості, рівності і соціальної підтримки суспільства.

Під поняттям соціальної підтримки суспільства мається на увазі забезпечення соціального захисту усіх верств населення, що зараз намагається виконувати влада як на місцевих, так і на загальнодержавних рівнях. Соціальний захист населення проявляється у зростанні видатків бюджету на такі статті як освіта, охорона здоров'я, охорона навколишнього середовища, духовний та фізичний розвиток, соціальне забезпечення. Проаналізуємо динаміку цих показників протягом останніх чотирьох років, в період з 2018 по 2021, не беручи до аналізу 2022 рік, показники якого, внаслідок ситуації в країні, суттєво змінилися(таблиця 1) [1].

Таблиця 1

Динаміка соціально важливих статей видатків зведеного бюджету України,
млн. грн [1]

Стаття видатків	2018	2019	2020	2021
Освіта	210 029,4	238 757,3	252 283,1	312 914,5
Охорона здоров'я	115 847,8	128 377,8	175 791,2	203 610,4
Охорона навколишнього середовища	8 242	9 729,7	9 056,6	10 620,6
Духовний та фізичний розвиток	28 992,9	31 550	31 710,8	43 358,3
Соціальне забезпечення	309 363,6	321 786,6	346 719,5	367 346,3

Продовження таблиці 1

Питома вага вказаних статей видатків в загальній структурі видатків, %	53,8	53,3	51,12	50,86
--	------	------	-------	-------

Як бачимо з наведених даних, в абсолютних показниках статистика свідчить про те, що видатки на статті «соціальної забезпеченості» щороку збільшувались. Але, при більш детальному аналізі, можемо побачити спад питомої ваги цих видатків у загальній структурі зведеного бюджету. Якщо в 2018 році цей показник становив 53,8% усіх видатків, то в 2021 році він знизився майже на 3% - до 50,86%. Економіка України намагається бути соціально-спрямованою, але в той же час прослідковується повільний спад у розвитку цього напрямку, про що і свідчать статистичні дані.

Соціально орієнтована економіка повинна базуватися на принципах вільної конкуренції та забезпеченні соціальних гарантій. Одним з головних інструментів для цього є бюджетна політика. Для розвитку соціально орієнтованої економіки і забезпечення соціального захисту населення країни, напрямки бюджетної політики України повинні виконувати наступні завдання[2]: «сприяння розвитку виробництва, що приведе до підвищення ВВП, підтримка бізнесу, зменшення рівня безробіття в країні. На даному етапі це завдання досить успішно виконується. Особливо це стосується підтримки державою малих та середніх підприємств, які забезпечують економічне зростання країни та надають додаткові робочі місця»; «створення сприятливих умов для забезпечення населення доступними і ефективними послугами освіти і охорони здоров'я. З цим завданням держава також намагається впоратися, проводячи ефективні реформи як в сфері освіти, так і в медицині»; «регулювання діяльності шкідливих підприємств, використання природних ресурсів. Для забезпечення виконання цього завдання інструментами бюджетної політики є податки та штрафи, спрямовані на відновлення стану навколишнього середовища країни»; «запровадження нових механізмів для підтримки населення під час введеного військового положення в країні. Надання фінансової допомоги постраждалому населенню від російської агресії».

Основним документом, що засвідчував напрямки бюджетної політики України на найближчі роки була бюджетна декларація на 2022-2024 роки, яку було схвалено на засіданні Верховної Ради 31 травня 2021 року. Цей документ був основою для створення проекту бюджету на 2022 рік. В декларації чітко прослідковуються поставлені цілі, які сприяли б підвищенню соціально орієнтованості економіки України на цей період. До таких можна віднести[3]: «створення сприятливих умов для розвитку і функціонування середнього та

малого бізнесу»; «збільшення видатків на інноваційні сфери, підвищення наукового потенціалу країни, розвиток ІТ-технологій, збільшення спеціалістів цієї галузі. Розвиток і підтримка застосунка Дія»; «доступність необхідних медичних послуг, виконання потрібних для цього проєктів»; «розвиток сучасної та можливої для всіх верств населення середньої освіти, підвищення якості вищої освіти, введення інноваційних освітніх методів»; «підтримка навколишнього середовища, відновлення природних багатств України»; «спрямування коштів на розвиток аграрної промисловості країни, яка є однією з ключових у вітчизняній економіці і становить значну частину імпорту»; «розробка та удосконалення системи надання соціальних виплат та пенсій».

На жаль, внаслідок початку воєнних дій на території України, повноцінне виконання поставлених задач на даному етапі неможливе. Це обумовлено тим, що через ці події стався новий перерозподіл бюджету країни, головною метою якого стало не підвищення рівня життя населення, а підвищення обороноздатності країни. Але, безсумнівно, після закінчення воєнного стану наша країна продовжить курс для створення соціально орієнтованої економіки.

Підводячи підсумки, можна сказати, що останніми роками Україна прагне будувати і розвивати власну соціально орієнтовану економіку на успішних прикладах країн Західної Європи і скандинавських країн. Для дотримання цього курсу влада вчиняє необхідні заходи щодо напрямків бюджетної політики країни, з метою виконання головного її завдання - підвищення рівня життя населення.

Щодо заходів, для розвитку і підвищення ефективності бюджетної політики соціальної сфери, державі необхідно покращувати політику у сфері видатків, яка має прямий вплив на покращення рівня життя населення, шляхом бюджетного фінансування соціальної сфери. Недосконалість бюджетного планування є однією з головних проблем, внаслідок якої протягом останніх років знижувався рівень видатків на соціальну сферу. Крім цього, необхідно перерозглядати політику бюджетного регулювання і міжбюджетних відносин. Від ефективності цієї політики залежить правильність і доречність розподілу трансфертів, які направляються для функціонування і підтримки закладів і установ соціальної сфери через шляхом перерозподілу бюджетних коштів. Ефективне ведення політики видатків, а також бюджетного регулювання і міжбюджетних відносин приведе до підвищення рівня розвитку соціальної сфери країни і виконанню стратегічних цілей покращення рівня життя населення.

Перелік посилань

1. Державний веб-портал бюджету для громадян [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua>
2. Колбушкін Ю.П., Клімова О.І. Аналіз основних підходів до формування соціально орієнтованої економіки. Проблеми системного підходу в економіці С.59-63.
3. Урядовий портал України [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.kmu.gov.ua